

Підготовка докторів філософії із соціальної роботи до викладацької діяльності (на прикладі Академії праці, соціальних відносин і туризму)

Пожидаєва Оксана Володимирівна¹

Академії праці соціальних відносин і туризму, Київ, Україна

E-mail: pozhydaieva@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3327-8960>

Оновлення нормативно-правового забезпечення, прийняття стандартів професійної підготовки соціальних працівників, професійної автономії у здійсненні наукових досліджень, актуалізує вирішення проблем забезпечення закладів вищої освіти науково-педагогічними працівниками в галузі «соціальна робота». Це, у свою чергу, потребує аналізу досвіду розробки та впровадження програми підготовки до викладацької діяльності здобувачів ступеня доктора філософії із соціальної роботи. Метою дослідження був аналіз досвіду організації процесу підготовки до викладацької діяльності аспірантів зі спеціальності 231 «Соціальна робота» в Академії праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ). Завдання розвідки полягали в тому, щоб розкрити загальні положення освітньої програми; обґрунтувати зміст складника освітньої програми, що зорієнтована на формування у здобувачів компетентностей викладацької діяльності; описати процес та особливості формування у майбутніх докторів філософії із соціальної роботи педагогічних компетентностей, а саме професійних знань, педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти. Для дослідження використано метод аналізу нормативних документів, програм навчального курсу та асистентської (педагогічної) практики, а також метод включеного спостереження.

Визначено, що освітня програма спрямована на підготовку кваліфікованих науковців, які здатні розв'язувати комплексні проблеми в галузі соціальної роботи за допомогою наукових досліджень, на основі глибокого переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або інноваційної модифікації професійної практики. Вона складається із двох компонентів – науково-дослідної роботи та освітнього складника. Важливим компонентом освітнього складника програми підготовки здобувачів до викладацької діяльності є навчальний курс «Інноваційні методи викладання соціальної роботи» та асистентська (педагогічна) практика, змістове наповнення яких розроблено відповідно до міжнародних рекомендацій. Обґрунтовано мету, програмні результати, зміст, зазначеної навчальної дисципліни та програми асистентської (педагогічної) практики. Представлено особливості запровадження зазначених програм у підготовці здобувачів.

Ключові слова: освітня програма підготовки докторів філософії, соціальна робота, компетентності викладача, методика викладання, асистентська (педагогічна) практика.

Вступ. Починаючи із 2014 року, з ухваленням низки нормативно-правових документів (Верховна Рада України, 2014; Верховна Рада України, 2017; Кабінет Міністрів України, 2015; Кабінет Міністрів України, 2016), закладам вищої освіти (ЗВО) України надана можливість розробляти і впроваджувати програму підготовки здобувачів за освітньо-науковою програмою «доктор філософії» із соціальної роботи, визначаючи змістове наповнення освітнього та наукового складника. Доктор філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота» – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти, відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій, орієнтований на здобуття особою загальних і фахових компетентностей для генерування нових ідей у дослідницькій інноваційній діяльності, проведення наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення, спрямовані на розв'язання проблем практики соціальної роботи, а також імплементацію здобутків у педагогічну діяльність (Карагодіна, Пожидаєва, 2017).

На сучасному етапі професіоналізації соціальної роботи, оновлення нормативно-правового забезпечення, прийняття стандартів професійної підготовки соціальних працівників, професійної автономії у здійсненні наукових досліджень, важливим є вирішення проблем забезпечення закладів вищої освіти науково-педагогічними працівниками в галузі соціальна робота. Це актуалізує вивчення досвіду розробки та впровадження програми підготовки докторів філософії із соціальної роботи до викладацької діяльності.

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та практичної психології Академії праці соціальних відносин і туризму

Аналіз наукових джерел засвідчує, що питанням підготовки на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти присвячено наукові публікації М. Вінницького, С. Коломієць, В. Моренця, О. Синєкопа, Ж. Таланової, М. Чепіги. У рамках дослідження особливе значення мають результати доробку О. Бойко, Н. Кабаченко, О. Карагодіної, Т. Логвиненко, І. Регейло, Л. Романовської, Т. Семигіної, які презентують опис стану підготовки докторів філософії зі спеціальності «Соціальна робота» в Україні та за кордоном.

Проблема формування педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників розкрита в наукових дослідженнях Б. Авраменко, В. Бездухова, Н. Кузьміна, Т. Шаматова, методика викладання соціальної роботи представлена в науково-методичних розробках А. Бойко, І. Григи, О. Іванової, Т. Семигіної. Так, Б. Авраменко зазначає, що в системі дидактичної підготовки аспірантів наявна суперечність між вагомими доробками сучасної педагогіки і дидактики вищої школи та не достатньо досконалим засобом їх імплементації в структурно-логічній схемі навчальних дисциплін. Важливим, на думку науковця, видається структурування змісту дидактики вищої школи в контексті реалізації функцій викладача ЗВО як суб'єкта дидактичної діяльності, отже постає необхідність формування дидактичної культури майбутніх науково-педагогічних кадрів під час їхнього навчання в аспірантурі (Авраменко, 2013: 79).

Традиційна модель аспірантури була переважно зорієнтована на підготовку фахівця, здатного засвоїти і транслювати значний обсяг здобутого наукового знання. Тоді, як в умовах розвитку освітньо-інформаційного простору актуальне впровадження нових підходів у формуванні педагогічних компетентностей у майбутніх науково-педагогічних фахівців, які б на рівні розуміння, знання, вміння були б здатні виготовляти освітні продукти і трансформувати їх у вигляді нового навчального курсу, навчально-методичних посібників (зокрема, електронних), нової педагогічної технології, авторських розробок з методики викладання та інше (Таланова, 2010; Чепіга, 2008). Таким чином, інноваційним видається не тільки поява нової наукової спеціальності 231 «Соціальна робота», а й підходи до викладацької діяльності як такої та формування компетентностей викладача.

Відповідно до Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII «викладацька діяльність» трактується як діяльність, спрямована на формування знань, компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових, фізичних якостей здобувачів освіти та проводиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору (Верховна Рада, 2017).

Викладацька діяльність орієнтована на транслювання знань, формування вмінь і навичок із різних напрямів освіти, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, професійних компетентностей відповідно до задатків та запитів отримувачів освітніх послуг (здобувачів).

Метою дослідження є аналіз досвіду організації процесу підготовки докторів філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота» до викладацької діяльності в Академії праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ). Для досягнення поставленої мети було визначено ряд завдань, зокрема, розкрити загальні положення освітньої програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 231 «Соціальна робота» на кафедрі соціальної роботи та практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму; обґрунтувати зміст складників освітньої програми, що зорієнтована на формування у здобувачів компетентностей викладацької діяльності; описати процес та особливості формування у майбутніх докторів філософії із соціальної роботи педагогічних компетентностей, а саме професійних знань, педагогічної майстерності викладача ЗВО. У процесі дослідження використано метод аналізу нормативних документів, програм навчального курсу та асистентської (педагогічної) практики, а також метод включеного спостереження.

Результати дослідження. Академія праці, соціальних відносин і туризму (АПСВТ) у 2017 році отримала ліцензію на впровадження освітньої програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота».

Освітня програма розроблена відповідно до Закону України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», Постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Програма спрямована на підготовку кваліфікованих науковців, які здатні розв'язувати комплексні проблеми в галузі соціальної роботи за допомогою наукових досліджень, на основі глибокого переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або інноваційної модифікації професійної

практики. Програма складається із двох компонентів – науково-дослідної роботи (192 кредити ECTS) та освітнього складника (48 кредитів ECTS). Змістовим наповненням науково-дослідної роботи передбачено опанування здобувачами методології досліджень у галузі соціальної роботи, формування в них здатності проведення фундаментальних і прикладних досліджень, що зорієнтовані на вирішення соціальних проблем практики соціальної роботи, розробку інноваційних проєктів, моделей, технологій соціальної роботи (Семигіна, 2018). Освітній складник містить навчальні дисципліни, що формують загальні компетентності («Філософія науки», «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології у науковій та викладацькій діяльності», «Управління науковими проєктами», «English academic writing») та фахові («Актуальні проблеми сучасної соціальної роботи», «Емпіричні дослідження в соціальній роботі», «Інноваційні методи викладання соціальної роботи», «Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи в галузі (відповідно до теми наукового дослідження), «Дослідження соціальних трансформацій та соціальної політики»).

Одним із важливих компонентів освітнього складника виступає формування у здобувачів компетентностей викладацької діяльності. Саме тому в АПСВТ формування знань про сутність організації освітнього процесу в закладах вищої освіти та методики викладання соціальної роботи відбувається під час вивчення дисципліни «Інноваційні методи викладання соціальної роботи», обсяг якої становить 3 кредити та асистентської (педагогічної) практики, обсягом 6 кредитів.

При розробленні програми навчального курсу та асистентської (педагогічної) практики ми керувались Рекомендаціями щодо забезпечення якості програм підготовки докторів філософії із соціальної роботи, схваленими у 2013 р. Комітетом із вдосконалення докторської освіти із соціальної роботи США. Згідно із цим документом, мета освітньої програми докторів філософії із соціальної роботи полягає в тому, щоб підготувати здобувачів стати дослідниками, які будуть «лідерами у своїй сфері». Проєкт «Ініціатива Карнегі щодо докторантури» визначає, що лідери у певній сфері – «це ті, хто генерує та критично оцінює нові знання, зберігає найважливіші ідеї та висновки, що є засадничими для певної спеціальності, розуміють, як знання перетворюють певну сферу та широкий світ, а також відповідально передають свої знання іншим» (Рекомендації, 2019: 100). Майбутні науковці, які навчаються за освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії зі спеціальності соціальна робота, мають вдосконалювати мистецтво і науку соціальної роботи шляхом генерування, розповсюдження та збереження знань і трансформувати їх у професійну практику. В зазначених рекомендаціях значну увагу приділено саме підготовці майбутніх науковців до викладацької діяльності. Однією з вимог до програми підготовки докторів філософії є те, що «підготовка до якісного викладання охоплює більше, ніж допомогу студентам стати експертами у певній сфері знань, вона також має бути спрямована на розвиток компетентності – формування навичок викладання в аудиторії та розуміння взаємозв'язку між власним дослідженнями і викладанням» (Рекомендації, 2019: 101). По завершенні програми навчання випускники мають розуміти і застосовувати теорію навчання дорослих, розробляти та викладати навчальні курси із соціальної роботи, створювати прийнятну атмосферу в студентській аудиторії, вирішувати етичні дилеми, застосовуючи різні підходи, технології, стратегії та стилі навчання, дотримуватись принципів академічної доброчесності та інше.

Основною метою дисципліни «Інноваційні методи викладання соціальної роботи», розробленої в АПСВТ, є формування у здобувачів педагогічної компетентності відповідно до державних та європейських стандартів, шляхом засвоєння інноваційних підходів і методів викладання, а також формування психолого-педагогічної готовності до науково-педагогічної діяльності в закладі вищої освіти.

У межах дисципліни здобувачі ознайомлюються з особливостями становлення системи фахової підготовки соціальних працівників в Україні; умовами організації освітнього процесу в контексті Болонського процесу та кредитно-трансферної системи навчання; нормативно-правовим і навчально-методичним забезпеченням професійної підготовки фахівців соціальної роботи в ЗВО; інноваційними моделями і технологіями організації навчальних занять із застосуванням інтерактивних методів викладання, проблемно-зорієнтованого та дистанційного навчання.

На практичних заняттях здобувачі виконують різні завдання, наприклад, аналізують навчальні плани підготовки бакалаврів, магістрів спеціальності 231 «Соціальна робота» і готують пропозиції щодо їх удосконалення, також на основі теми власного дисертаційного дослідження розробляють і презентують проєкт робочої програми навчальної дисципліни, яка б могла бути включена до навчального плану підготовки бакалаврів/магістрів соціальної роботи як вибіркова. У проєкті зазначають назву навчальної дисципліни, мету, завдання, міжпредметні зв'язки, загальні та фахові

компетентності, результати навчання, обсяг кредитів, орієнтовну тематику лекцій, змістове наповнення практичних/семінарських занять, список рекомендованих джерел. Також готують методичні розробки лекційних, семінарських занять, пакет інтерактивних практичних завдань для студентів (кейсів, дискусійних питань, проєктних завдань, розробки ділових ігор, творчих практичних вправ) до кількох тем попередньо розробленої вибіркової навчальної дисципліни, розробляють форми та критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

Вивчення дисципліни «Інноваційні методи викладання соціальної роботи» забезпечує внесок у формування фахових компетентностей, передбачених освітньо-науковою програмою підготовки здобувачів вищої освіти доктора філософії із соціальної роботи, а саме вмінь демонструвати глибинні концептуальні та методологічні знання соціальної роботи та споріднених галузей; розробляти, навчальні курси з актуальних питань сучасної соціальної роботи, використовувати сучасні педагогічні технології для проведення навчальних занять з дисциплін соціальної роботи зі студентами закладу вищої освіти із застосуванням інноваційних методів викладання соціальної роботи; обґрунтовувати, презентувати інновації в галузі соціальної роботи відповідно до спрямованості власного наукового дослідження, здійснювати методичне забезпечення та оцінку їхнього впровадження. Під час проведення занять переважно застосовуються пояснювально-ілюстративні, проблемно-пошукові методи викладання (кейс-метод, дискусія, метод аналізу і діагностики ситуації);

Логічним продовженням формування знань про сутність, зміст, структуру організації освітнього процесу, методику викладання у професійній підготовці фахівців соціальної роботи, що відбувається під час вивчення дисципліни «Інноваційні методи викладання соціальної роботи» є асистентська (педагогічна) практика.

У АПСВТ асистентська (педагогічна) практика є обов'язковим компонентом освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії з соціальної роботи і передбачає формування у здобувачів педагогічних компетентностей, а саме професійних знань, педагогічної майстерності викладача ЗВО. Відповідно до програми, загальний обсяг асистентської (педагогічної) практики складає 180 годин (6 кредитів). Терміни проходження практики та її зміст визначаються графіком освітнього процесу, індивідуальним планом здобувача і затверджується керівником практики. Вона проводиться на базі Академії праці, соціальних відносин і туризму, за необхідністю може проводитись в інших ЗВО, де здійснюється професійна підготовка фахівців соціальної роботи. Може впроваджуватись у межах однієї, або кількох фахових навчальних дисциплін і бути наближеною до напряму наукового дослідження здобувача. Основними завданнями асистентської (педагогічної) практики є: 1) залучення здобувачів до освітньо-виховної, методичної і наукової діяльності кафедри соціальної роботи та практичної психології; 2) практичне застосування знань з методики викладання соціальної роботи, а також формування професійних умінь та навичок викладача вищої школи; 3) підготовка та проведення здобувачами занять різних типів із застосуванням різноманітних форм організації освітнього процесу, методів викладання; 4) обмін професійним педагогічним досвідом з іншими здобувачами-практикантами в процесі взаємовідвідування і обговорення навчальних занять; 5) розвиток у здобувачів навичок організації роботи зі студентськими групами.

Відповідно до освітньої програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота» АПСВТ проходження здобувачами педагогічної (асистентської) практики має забезпечити формування у них таких фахових компетентностей, як: здатність демонструвати глибинні концептуальні та методологічні знання соціальної роботи та споріднених галузей, зокрема знання та розуміння основних теоретичних концепцій, теоретичних і практичних проблем соціального розвитку, соціальної політики та соціальної роботи, знання історії розвитку та сучасного стану наукових досліджень у галузі соціальної політики і соціальної роботи; здатність розробляти, обґрунтовувати, презентувати інновації в галузі соціальної роботи відповідно до спрямованості власного наукового дослідження, здійснювати методичне забезпечення та оцінку їхнього провадження; здатність розробляти навчальні курси з актуальних питань сучасної соціальної роботи, застосовувати сучасні педагогічні технології для проведення навчальних занять з дисциплін соціальної роботи зі студентами закладу вищої освіти; володіти інноваційними методами викладання соціальної роботи.

До керівництва практикою здобувачів залучаються науково-педагогічні працівники кафедри з науковим ступенем кандидат або доктор наук, які мають педагогічний стаж роботи у ЗВО не менше трьох років і забезпечують викладання фахових дисциплін. Керівник практики проводить настановчу зустріч (повідомляє про умови проходження практики та порядок звітності); забезпечує належний рівень проведення практики, взаємодіє із викладачами кафедри, допомагає здобувачам скласти

індивідуальний план на весь період практики, надає консультативну підтримку з питань планування і проведення навчальних занять, відвідує заняття, аналізує та оцінює їх, бере участь в організації і проведенні підсумкової зустрічі, оцінюванні результатів практики.

Згідно із освітньо-науковою програмою і навчальним планом підготовки докторів філософії соціальної роботи асистентська (педагогічна) практика передбачає виконання здобувачем таких видів робіт, як: ознайомлення з умовами, розкладом організації освітнього процесу студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» в освітній установі; розробка і затвердження індивідуального графіку проходження практики; ознайомлення з робочою освітньою програмою та навчально-методичним забезпеченням обраної(их) фахової(их) дисципліни(н); підготовка навчально-методичного забезпечення (конспектів, кейс-вправ, творчих завдань тощо) для проведення лекційних, семінарських (практичних) занять; проведення лекційних, семінарських (практичних) занять, а також контрольного заняття згідно із графіком; відвідування навчальних занять наукового керівника, викладачів кафедри, а також занять здобувачів-практикантів (взаємовідвідування); підготовка звітної документації та презентація результатів практики на підсумковій зустрічі з керівником практики та на засіданні кафедри.

Педагогічна (асистентська) практика розглядається як процес опанування різноманітних видів професійної діяльності викладача вищої школи. Вона сприяє формуванню творчого ставлення до педагогічної діяльності, визначає ступінь практичної підготовки здобувача, рівень його педагогічної майстерності та рівень готовності до викладацької діяльності.

Станом на січень 2020 року на кафедрі соціальної роботи та практичної психології АПСВТ навчається 8 здобувачів, з яких 5 пройшли навчання з курсу «Інноваційні методи викладання соціальної роботи» та педагогічну (асистентську) практику. Зазначимо, що всі здобувачі є практиками у сфері соціальної роботи, працюють у різних недержавних організаціях. Вони мають певний досвід проведення навчальних занять, зокрема, тренінгів, вебінарів, а також сформований власний стиль роботи з аудиторією. Нашим завданням було дати можливість здобувачам ознайомитись із нововведеннями в організації освітнього процесу у ЗВО, інноваційними підходами викладання соціальної роботи, що базуються на проблемно-зорієнтованому, прикладному змісті; проявити себе з опорою на власний практичний і науковий досвід у роботі зі студентською аудиторією.

Керівник практики здійснював супервізійну підтримку в організації здобувачами освітнього процесу зі студентами в межах фахових дисциплін передбаченим навчальним планом кафедри соціальної роботи та практичної психології; скеровував процес розроблення ними навчально-методичних матеріалів, проводив консультації, допомагав приймати оптимальні рішення у процесі педагогічної комунікації зі студентами тощо.

Логіка науково-педагогічної підготовки здобувачів була зорієнтована на самостійне вирішення наукових і професійно-педагогічних завдань з наступним оформленням отриманих результатів у вигляді авторських педагогічних проєктів як викладачів ЗВО.

Отриманий нами досвід підтверджує, як важливість педагогічної (асистентської) практики, так і наявність цілої низки викликів, властивих становленню третього рівня освіти в Україні і підтверджених в інших дослідженнях (Semigina, Kabachenko, Boyko, 2017).

Висновки. Приклад Академії праці, соціальних відносин і туризму у розробленні навчальної дисципліни «Інноваційні методи викладання соціальної роботи» та програма асистентської (педагогічної) практики засвідчує, що зміст підготовки докторів філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота» має бути гнучким, інноваційним, брати до уваги специфіку сучасної практики соціальної роботи, а також те, що переважно всі здобувачі мають власний досвід роботи у галузі та досвід викладацької діяльності. Аналіз досвіду формування і розвитку педагогічних компетентностей у здобувачів ступеня доктора філософії із соціальної роботи дає підстави рекомендувати як певне нововведення проведення кількох занять зі студентами на базі соціальних агенцій, де безпосередньо працюють здобувачі.

Проведене дослідження дає підстави для рекомендацій, що формування педагогічної компетентності у здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти – доктор філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота», має здійснюватися відповідно до таких принципів, як принцип педагогічного саморозвитку та компетентності, що передбачає орієнтацію здобувача на набуття ним педагогічних знань, саморозвитку задоволення освітніх потреб і досягнення педагогічних цілей у викладацькій діяльності; принцип проблемно-зорієнтованого навчання, що полягає в орієнтуванні здобувача на вирішення реальних освітніх проблем, етично-педагогічних дилем, а також розв'язання педагогічних ситуацій; принцип педагогічної творчості – створення відповідних можливостей для

розвитку індивідуально-особистісної творчості здобувача; принцип активної соціально-зорієнтованої діалогової взаємодії між науково-педагогічними працівниками, здобувачами і студентами, що передбачає відкритість у спілкуванні, співпрацю, генерування нових ідей та підходів, прийняття сильних і слабких аспектів співрозмовника, виявлення розбіжностей у позиціях учасників діалогу та розуміння, прийняття співрозмовника; принцип інноваційності у застосуванні форм (в тому числі дистанційних) організації освітнього процесу, засобів і методів викладання.

Література

Авраменко Б. В. Дидактична підготовка майбутніх науково-педагогічних кадрів в аспірантурі: проблеми і чинники вдосконалення. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2013. № 1-2. С. 77-83.

Бойко А., Грига І., Іванова О., Семигіна Т. Методика викладання соціальної роботи і соціальної політики: посібник для відкритого навчання. Київ-Ужгород, 2003. 96 с.

Бойко О. Докторська підготовка із соціальної роботи у Великій Британії: Орієнтація на ринок праці. *Вісник АПСВТ*. 2019. № 1. С. 60-69.

Вінницький М. Розроблення, впровадження та забезпечення якості освітніх програм з підготовки докторів філософії. *Еразмус+*. URL: <http://erasmusplus.org.ua> (дата звернення 20.11.2019).

Волосовець О. П. PhD програми в охороні здоров'я. *Матеріали XIII всеукр.наук.-практ. конф з міжнародною участю «Актуальні питання якості медичної освіти»*. *Медична освіта*. 2016. № 2. С. 36-39.

Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. (ред. від 05.01.2017) № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1556-18> (дата звернення 12.05.2020).

Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII «викладацька діяльність URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 12.05.2020).

Карагодіна О. Г., Пожидаєва О. В. Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи: аналіз поточної ситуації. *Вісник АПСВТ*. 2017. № 1. С. 85-91.

Моренець В. П., Вінницький М. І., Кострова Л. І. Докторські програми в Україні: досвід НАУКМА. Київ Пульсари, 2010. 160 с.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF> (дата звернення 12.05.2020).

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29.04.2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/266-2015-%D0%BF> (дата звернення 12.05.2020).

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30.12.2015 р. № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF> (дата звернення 12.05.2020).

Постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text>

Рекомендації щодо забезпечення якості програм підготовки докторів філософії із соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 3. С. 99-103.

Семигіна Т. Започаткування підготовки докторів філософії із соціальної роботи: досвід Академії праці, соціальних відносин і туризму. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: м-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (Умань, 11-12 жовтня 2018 р.)*. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. С. 146-148.

Таланова Ж. В. Докторська підготовка у світі та Україні. Київ: Міленіум, 2010. 476 с.

Чепіга М. Нова концепція навчання і виховання докторантів (PhD). *Вища школа*. 2008. № 7. С. 9-12.

Semigina T., Kabachenko N., Boyko O. Piloting a social work doctoral programme: Ukraine's vignette. *European Journal of Social Work*. 2017. Vol. 20 (2). P. 265-276.

Preparation of PhD in Social Work for teaching (the case of the Academy of Labour, Social Relations and Tourism)

Pozhydaieva Oksana²

Academy of Labour, Social Relations and Tourism, Kyiv, Ukraine

² PhD (Pedagogical Sciences), Associated Professor at the Department of Social Work and Practical Psychology at the Academy of Labour, Social Relations and Tourism

The modernization of legal regulations, adoption of standards for professional training of social workers, professional autonomy in the implementation of academic research actualize the necessity for seeking solutions to the problems of staffing the higher education institutions with scientific and pedagogical workers in the field of social work. This, in turn, requires analysis of experience in developing and implementing PhD programmes in social work that are intended to prepare doctoral students for teaching. The aim of the study was to analyze the experience of arranging the process of the PhD Programme in the specialty 231 "Social Work at the Academy of Labor, Social Relations and Tourism (Kyiv) with the focus on teaching skills development. The study objectives were to reveal the general provisions of the educational program; substantiate the content of the component of the educational program, which is focused on the formation of applicants for teaching competencies; describe the process and features of the formation of pedagogical competencies of future doctors of philosophy in the social work, namely professional knowledge, pedagogical skills of a University teacher. The research employed the method of analysis of normative documents, curriculum programs and assistant (pedagogical) practice, as well as the method of included observation was used. It was revealed that the educational program aims to train qualified scientists who are able to solve complex problems in the field of social work through research, based on a deep rethinking of existing and the creation of new holistic knowledge and / or innovative modification of professional practice.

It is noted that an important educational component of the PhD program is the academic course "Innovative methods of teaching social work" and assistant (pedagogical) practice, the content of which is developed in accordance with international recommendations. The paper presents the purpose, program results, content, specified discipline and programs of assisting (pedagogical) practice. The peculiarities of implementation of these programs in the preparation of applicants are discussed.

Keywords: PhD educational program, social work, competences of the teacher, teaching methods, assistant (pedagogical) practice.

References

- Avramenko, B.V. (2013). Dydaktychna pidhotovka maybutnikh naukovo-pedahohichnykh kadriv v aspiranturi: problemy i chynnyky vdoskonalennya [BV Didactic training of future scientific and pedagogical staff in graduate school: problems and factors of improvement]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D Ushynsky*. Vols 1-2, pp. 77-83 [in Ukrainian].
- Boyko, A., Hryha, I., Ivanova, O., & Semyhina, T. (2003). *Metodyka vykladannya sotsial'noyi roboty i sotsial'noyi polityky [Methods of teaching social work and social policy: a guide for open learning]*. Kyiv-Uzhhorod [in Ukrainian].
- Boyko, O. (2019). Doktors'ka pidhotovka iz sotsial'noyi roboty u Velykiy Brytaniyi: Oriyentatsiya na rynek pratsi [Doctoral training in social work in the UK: Orientation to the labor market]. *Visnyk APSVT – Bulletin of the APSVT*. Vols. 1, pp. 60-69 [in Ukrainian].
- Chepiha, M. (2008). Nova kontseptsiya navchannya i vykhovannya doktorantiv (PhD) [A new concept of teaching and educating doctoral students (PhD)]. *Vyshcha shkola – High school*. Vols. 7, pp. 9-12 [in Ukrainian].
- Karahodina, O.H., & Pozhydayeva, O.V. (2017). Zaprovadzhennya prohram pidhotovky doktoriv filosofiyi z sotsial'noyi roboty: analiz potochnoyi sytuatsiyi [Introduction of training programs for doctors of philosophy in social work: analysis of the current situation]. *Visnyk APSVT. – Bulletin of the APSVT*. Vols. 1, pp. 85-91 [in Ukrainian].
- Morenets', V.P., Vynnyts'kyy, M.I., & Kostrova, L.I. (2010). Doktors'ki prohramy v Ukrayini: dosvid NaUKMA [Doctoral programs in Ukraine: experience of NaUKMA]. Kyiv Pul'sary [in Ukrainian].
- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro zatverdzhennya litsenziynykh umov provadzhennya osvith'oyi diyal'nosti zakladiv osvity» vid 30.12.2015 r. № 1187. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the License conditions for educational activities of educational institutions"]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].
- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro zatverdzhennya pereliku haluzey znan' i spetsial'nostey, za yakymy zdiysnyuyet'sya pidhotovka zdobuvachiv vyshchoyi osvity» vid 29.04.2015 r. № 266. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the list of branches of knowledge and specialties in which

the training of applicants for higher education"]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/266-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro zatverdzhennya Poryadku pidhotovky здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure for training graduates of the degree of Doctor of Philosophy and Doctor of Science in higher educational institutions (scientific institutions)"]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF> [in Ukrainian].

Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny від 06 березня 2019 р. № 167 «Pro provedennya eksperymentu z prysudzhennya stupenya doktora filosofiyi». [Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 6, 2019 № 167 "On conducting an experiment to award the degree of Doctor of Philosophy."]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Rekomendatsiyi shchodo zabezpechennya yakosti prohram pidhotovky doktoriv filosofiyi iz sotsial'noyi roboty. (2019). [Recommendations for ensuring the quality of training programs for doctors of philosophy in social work]. *Visnyk Akademiyi pratsi, sotsial'nykh vidnosyn i turyzmu. – Bulletin of the Academy of Labor, Social Relations and Tourism*. Vols. 3, pp. 99-103 [in Ukrainian].

Semigina, T. (2018). Zapochatkuvannya pidhotovky doktoriv filosofiyi iz sotsial'noyi roboty: dosvid Akademiyi pratsi, sotsial'nykh vidnosyn i turyzmu [The beginning of the training of doctors of philosophy in social work: the experience of the Academy of Labor, Social Relations and Tourism]. *Aktual'ni problemy sotsial'noyi pedahohiky ta sotsial'noyi roboty: m-ly Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Uman', 11-12 zhovtnya 2018 r.)*. – *Actual problems of social pedagogy and social work: m-ly All-Ukrainian. scientific-practical conf.* (Uman, October 11-12, 2018). Uman' : VPTS «Vizavi», pp. 146-148 [in Ukrainian].

Semigina, T., Kabachenko, N., & Boyko, O. Piloting a social work doctoral programme: Ukraine's vignette. *European Journal of Social Work*. 2017. Vol. 20 (2). P. 265-276 [in English].

Talanova, ZH.V. (2010). *Doktors'ka pidhotovka u sviti ta Ukrayini [Doctoral training in the world and Ukraine]*. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].

Vinnyts'kyi, M. Rozroblennya, vprovadzhennya ta zabezpechennya yakosti osvitnikh prohram z pidhotovky doktoriv filosofiyi [Development, implementation and quality assurance of educational programs for the training of doctors of philosophy]. *Erasmus+*. Retrieved from: <http://erasmusplus.org.ua> [in Ukrainian].

Volosovets', O.P. (2016). PhD prohramy v okhoroni zdorov'ya [PhD programs in health care]. Materialy XIII vseukr. nauk.-prakt. konf z mizhnarodnoyu uchastyu «Aktual'ni pytannya yakosti medychnoyi osvity». *Medychna osvita. – Materials XIII All-Ukrainian scientific-practical. conference with international participation "Current issues of quality of medical education"*. *Medical education*. Vols. 2, pp. 36-39 [in Ukrainian].

Zakonu Ukrayiny «Pro osvitu» від 05.09.2017 р. №2145-VIII «vykladats'ka diyal'nist' [Law of Ukraine "On Education"]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

Zakon Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» від 01.07.2014 р. (red. від 05.01.2017) № 1556-VII. [Law of Ukraine "On Higher Education"]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1556-18> [in Ukrainian].

Accepted: September 07, 2020

